

บทที่ 3

ทักษะกระบวนการ

หลักสูตรเป็นแผนแม่บทในการกำหนดขอบข่ายความรู้ ความสามารถ และมรดก ประสพการณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาแก่เยาวชนของชาติในวัยต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนในแต่ละระดับนั้น ผู้จัดการศึกษาจำเป็นต้องทราบถึงความคาดหวังของหลักสูตรในภาพรวมที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ แม้ว่าขอบข่ายของการจัดการเรียนการสอนในแต่ละรายวิชาจะแตกต่างกันตามสภาพของแต่ละท้องถิ่นก็ตาม ความคาดหวังของหลักสูตรเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสัมพันธ์สอดคล้องและต่อเนื่องกัน

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังว่า เมื่อผู้เรียนเรียนจบหลักสูตรแล้วจะเป็นผู้มีความรู้ ทักษะและความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และร่วมทำประโยชน์ให้แก่สังคมตามความรู้ความสามารถของตน

จุดเน้นของหลักสูตรฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533

เพื่อให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความคาดหวัง หลักสูตรฉบับปรับปรุง จึงมีจุดเน้น 3 ประการ คือ (กรมวิชาการ 2535: 1-2)

1. ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรคำนึงถึงความต้องการที่หลากหลายของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เศรษฐกิจและสังคม จึงเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับความต้องการและเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นเพื่อให้ผู้เรียนแต่ละท้องถิ่นได้รับประโยชน์ รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักความผูกพันกับท้องถิ่นของตนอีกด้วย โดยหลักสูตรสนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถพัฒนาหลักสูตรได้ในประเด็นต่าง ๆ คือ เพิ่มเติมหรือปรับรายละเอียดเนื้อหาในรายวิชาต่าง ๆ กำหนด

หรือจัดกิจกรรมเสริม ทำสื่อหรือหนังสือประกอบการเรียนการสอน พัฒนากระบวนการเรียนการสอนและสามารถจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมนอกเหนือจากการใช้รายวิชาที่ส่วนกลางกำหนดไว้

2. ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ โรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง และหลากหลายในวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี ตามความถนัด ความสามารถและความสนใจของแต่ละคน เพื่อให้มีทักษะเฉพาะด้านตามศักยภาพ เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ

3. จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ โรงเรียนต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เพื่อที่จะนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคมโดยเน้นการฝึกปฏิบัติจริง ดังนั้นครูจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน จากการสอนที่เน้นความรู้ด้านเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว ให้เป็นการสอนโดยผสมผสานการให้ความรู้กับการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ครูจะต้องใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย ให้เหมาะสมกับสถานการณ์อันจะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และเกิดทักษะในกระบวนการต่าง ๆ เช่น กระบวนการเข้าสู่สังคม กระบวนการกลุ่ม กระบวนการย่อยข้อมูล กระบวนการจัดการ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ กระบวนการฝึกปฏิบัติ กระบวนการพัฒนาค่านิยม กระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการเสนอรายงาน เป็นต้น

เหตุผลที่หลักสูตรใหม่เน้นกระบวนการเรียนการสอน

การที่หลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 เน้นที่กระบวนการเรียนการสอน แทนที่จะเน้นเนื้อหาสาระเพราะ

1. ความก้าวหน้าและเพิ่มพูนของวิทยาการต่าง ๆ กับความสามารถในการรับรู้ของผู้เรียน เนื่องจากในปัจจุบันความรู้และวิทยาการต่าง ๆ ได้ก้าวหน้าและเพิ่มพูนขึ้นอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาหลักสูตรและวิธีสอน โดยเลือกเนื้อหาสาระเป็นเพียงตัวอย่าง เช่น การเรียนวรรณคดีไทยในชั้นประถมศึกษาจะจัดให้เรียนเฉพาะบางตอน ถ้าสนใจ ดิจใจหรือชอบเรื่องใด ก็ให้ไปหาอ่านเพิ่มเติมเอง สำหรับวิชาอื่น ๆ ได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และสังคมศึกษา ก็จัดในทำนองเดียวกัน วิธีการศึกษาค้นคว้า วิธีการเขียนโครงการ วิธีทำโครงการ และวิธีการทำงาน

เป็นทีม ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ อย่างกว้างขวางและสอดคล้องกับความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ

2. การสอนให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ได้เน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ดังนั้นหลักสูตรใหม่ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 จึงเน้นให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างจริงจัง ครุจําเป็น ต้องสอนวิธีคิด วิธีทำ และวิธีแก้ปัญหาให้เป็นกิจลักษณะโดยเน้นกระบวนการ เป็นการฝึกฝนทักษะให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกทักษะในการคิด การทำ และการแก้ปัญหาจริง ๆ (กรมวิชาการ 2534: 1-6)

เมื่อครูได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการแล้ว เป็นที่คาดหวังว่า ผู้เรียนจะประสบความสำเร็จอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่

1. เกิดการพัฒนาคุณสมบัติต่าง ๆ ในตัวนักเรียนทั้งด้านความรู้ ความคิด คุณลักษณะและความคล่องแคล่วทางร่างกาย ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
2. เกิดคุณสมบัติที่จะติดตัวนักเรียนไป เพื่อใช้ประโยชน์ในอนาคต ได้แก่ สติ ปัญญา ความรู้ ความสามารถ จริยธรรม คุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของบุคลิกภาพ

ทักษะกระบวนการ

ทักษะกระบวนการเป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือกระบวนการทำงานที่ครบขั้นตอนหรือครบวงจร ตั้ง แต่เริ่มงานจนงานแล้วเสร็จ กรมวิชาการ (2534: 16-19) ได้ระบุไว้ว่า ทักษะกระบวนการเป็นกระบวนการหลัก หรือกระบวนการแม่บทของกระบวนการอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอน 9 ขั้นตอน คือ

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น
2. คิดวิเคราะห์วิจารณ์
3. สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย
4. ประเมินและเลือกทางเลือก
5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ

6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม
7. ประเมินระหว่างปฏิบัติ
8. ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
9. ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ

ทักษะกระบวนการ จึงไม่ใช่วิธีสอนหรือขั้นตอนการสอน แต่ทักษะกระบวนการเป็นขั้นตอนของการดำเนินการที่มุ่งหวังและคาดหวังให้เกิดกับตัวผู้เรียนจนกลายเป็นนิสัย โดยกระบวนการปฏิบัติที่ครบวงจรนั้นไม่จำเป็นต้องครบทั้ง 9 ขั้น

เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการ

เทคนิคการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการ มีดังนี้ (อาภรณ์ ศรีสนิท 2537: 45-51)

1. ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น เป็นขั้นที่ผู้เรียนเกิดการรับรู้ถึงคุณและโทษของสิ่งนั้น ๆ หรือเรื่องนั้น ๆ และยอมรับเอาสถานะที่จะทำให้เกิดประโยชน์ จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีข้อมูลมากพอทั้งด้านที่เป็นคุณและด้านที่เป็นโทษ ดังนั้นการสอนให้ผู้เรียนตระหนัก ก็คือ สอนให้ผู้เรียนรู้ข้อมูลเรื่องนั้น ๆ แต่ไม่ใช่การเรียนรู้ที่ครอบงำเพียงวิธีเดียว ครูจะเป็นผู้ชี้แนะแหล่งข้อมูลให้ผู้เรียนและทำหน้าที่ตรวจสอบแหล่งข้อมูลและให้ข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งวิธีที่สามารถนำมาใช้สอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักในปัญหาและความจำเป็นมีดังนี้

1.1 เทคนิควงล้ออนาคต (future wheel) เป็นเทคนิคที่ใช้ในการพยากรณ์แนวโน้มของสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยพิจารณาจากสิ่งที่คิดว่าเป็นปัญหาหรือสิ่งที่เป็นแนวทางแก้ไข เพื่อพิจารณาว่าเมื่อเกิดปัญหานี้แล้ว จะมีผลกระทบต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสมต่อไป

1.2 เทคนิคกราฟิก (graphic) เป็นเทคนิคที่สามารถนำมาใช้จัดระเบียบข้อมูลหรือรวบรวมข้อมูล ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย รวดเร็วและสนุกสนาน กราฟิกได้แก่ แผนภูมิ แผนสถิติ แผนภาพ ที่ครูสามารถนำไปใช้ให้เกิดความตระหนักในปัญหาและความจำเป็น

นอกจากนี้ วิธีการอื่น ๆ ที่จะทำให้นักเรียนเห็นปัญหา เห็นความจำเป็น ครูอาจจัดกิจกรรมได้หลายประการ เช่น จัดนิทรรศการ ให้นักเรียนอ่านข่าวหนังสือพิมพ์ ครูนำอภิปรายหรือซักถาม หรือครูนำไปดูสิ่งเหล่านั้นโดยตรง

2. ขั้นตอนการวิเคราะห์วิจารณ์ หมายถึงการศึกษารายละเอียดหรือศึกษาถึงองค์ประกอบของเรื่องหรือสิ่งนั้น ซึ่งในที่นี้หมายถึงการวิเคราะห์ศึกษาถึงสาเหตุของปัญหาเพื่อทำความเข้าใจความกระจัดในปัญหา การวิเคราะห์จะเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการชี้หน้าที่ดี คือชี้ชวนให้คิดตรงประเด็นและครอบคลุมองค์ประกอบของเรื่องนั้น ๆ ครูควรใช้คำถามที่ชี้แนะสาเหตุที่ครอบคลุมองค์ประกอบของเรื่องนั้น ๆ และเจาะลึกให้นักเรียนหาคำตอบได้ และเกิดความรู้สึกว่าได้พบคำตอบด้วยตนเอง ซึ่งเทคนิคและวิธีการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์วิจารณ์ก็นำวิธีการในขั้นที่ 1 มาใช้ และถามคำถามเพิ่มขึ้นดังนี้

2.1 กรณีการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็ว ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ว่าการที่ประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็วมาจากสาเหตุอะไรบ้าง

2.2 กรณีเรื่องการทำลายป่า ให้ผู้เรียนวิเคราะห์ว่าป่าไม้ถูกทำลายเกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง

3. ขั้นสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย ทางเลือกในที่นี้หมายถึงวิธีการแก้ปัญหาวิธีต่าง ๆ ที่อาจนำมาแก้ปัญหานั้น ๆ ได้ การได้มาซึ่งทางเลือกต่าง ๆ ส่วนหนึ่งเนื่องมาจากขั้นตอนที่ 1 และ 2 อีกส่วนหนึ่งเกิดจากความสามารถในการพิจารณาสภาพทรัพยากรและข้อจำกัดซึ่งมาจากการคิดของแต่ละคนหรือการระดมสมองของกลุ่มก็ได้ ที่สำคัญคือ กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดถึงทางเลือกให้หลากหลาย การสอนให้ผู้เรียนสามารถสร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย ทำได้โดย

3.1 ใช้เทคนิค matrix-forecasting เป็นเทคนิคที่แสดงให้เห็นว่า แนวโน้มหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อาจมีผลกระทบต่อกัน เทคนิคนี้เป็นวิธีการสำหรับพิจารณาว่าแรงผลักดันต่าง ๆ ล้วนมีส่วนในการสร้างอนาคต เป็นการแยกอนาคตที่ซับซ้อนให้เป็นองค์ประกอบย่อย ๆ แต่ละองค์ประกอบจะมีอิสระแยกจากกัน หรือเป็นทางเลือกอนาคตแต่ละทาง

3.2 ใช้เทคนิค relevance tree technique เป็นการพยากรณ์ที่มุ่งเป้าหมายหลักโดยมีการเลือกหลาย ๆ ทาง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายอนาคตที่วางไว้ เป็นเทคนิคที่ใช้วางแผนว่าจะนำไปสู่อนาคตหรือหลีกเลี่ยงอนาคตอย่างหนึ่งอย่างไร

3.3 ใช้เทคนิคกระจ่างค่านิยม (value clarification) โดยเชื่อว่าคนเราจะมีค่านิยมที่สมบูรณ์ ต้องตรวจสอบจากกระบวนการที่เป็นระบบนี้เสียก่อน ซึ่งมี 7 ขั้นตอน คือ

การเลือก

3.3.1 เลือกอย่างอิสระ

3.3.2 เลือกจากทางเลือกหลายทาง

3.3.3 เลือกโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น

เห็นคุณค่า

3.3.4 ชื่นชมยินดี

3.3.5 ยึดมั่นอย่างเปิดเผย

ปฏิบัติตาม

3.3.6 ทำตามที่เลือกและเห็นคุณค่า

3.3.7 ทำซ้ำ ๆ จนเป็นนิสัยประจำตัว

4. ประเมินและเลือกทางเลือก เป็นการตัดสินใจว่าจะแก้ปัญหาต่าง ๆ นั้นโดยวิธีใดจึงจะเหมาะสมที่สุด หรือมีวิธีใดบ้างที่จะนำมาใช้ร่วมกันแล้วอาจแก้ปัญหาก็ได้ และเป็นวิธีที่ประหยัดคน ประหยัดเงิน ประหยัดเวลา ประหยัดอุปกรณ์ สะดวก และทำได้จริง เทคนิคที่นำมาใช้ในขั้นตอนประเมินและเลือกทางเลือกคือ matrix forecasting

5. กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ หมายถึงการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทาง การแก้ปัญหาในขั้นตอนนี้จะต้องกำหนดว่าจะทำอะไรบ้างอย่างไร โดยใคร ที่ไหน ระยะเวลาเท่าไร มีเครื่องมืออะไรบ้าง จะทำอะไรก่อนอะไรหลัง เริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อไร และรวมบอกถึงสภาพที่พึงประสงค์หรือสภาพที่หมดปัญหานั้น ๆ ในการกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุจุดหมายปลายทางคือแก้ปัญหานั้นผู้สอนสามารถนำเทคนิคการวางแผนมาใช้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในขั้นนี้

การทำงานที่มีการวางแผนจะช่วยให้งานประสบความสำเร็จ สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีแนวทางในการปฏิบัติและควบคุมการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวางแผนแบ่งออกเป็น 8 ขั้นตอน คือ (สุรัฐ ศิลปอนันต์ 2533: 96-112)

5.1 การดำเนินการก่อนวางแผน

5.2 การวิเคราะห์ปัญหา

5.3 การกำหนดแผนงานและโครงการ

- 5.4 การกำหนดเป้าหมาย
- 5.5 การกำหนดวิธีการดำเนินงาน
- 5.6 การกำหนดค่าใช้จ่าย
- 5.7 การปฏิบัติตามแผน
- 5.8 การประเมินผล ปรับปรุงแผน และวางแผนใหม่

ในการจัดการเรียนการสอน ครูควรฝึกนักเรียนให้รู้จักการทำงานอย่างมีขั้นตอน หาแนวทางในการปฏิบัติให้เหมาะสมด้วยการวางแผนงานในการทำงาน และควรฝึกฝนนักเรียนอยู่เสมอ เพื่อฝึกให้เด็กรู้จักการดำเนินชีวิตที่มีระเบียบแบบแผน รู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

6. ปฏิบัติด้วยความชื่นชม เป็นการปฏิบัติตามแผน หมายถึงการลงมือแก้ปัญหาตามขั้นตอนที่วางไว้ตามลำดับอย่างตั้งใจ คือมุ่งมั่นให้บรรลุถึงสภาพที่หมดปัญหา ทักษะกระบวนการขั้นตอนนี้ผู้เรียนอาจพบอุปสรรคระหว่างดำเนินการทำให้ท้อถ่วงได้ จึงต้องอาศัยการติดตามช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากครูเพื่อให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ได้อย่างมั่นใจ ครูควรให้การเสริมแรงหรือให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้เรียน โดยใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมคือ

- 6.1 การเสริมแรงบวก เป็นการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์
- 6.2 การเสริมแรงลบ เป็นการลดความถี่ของพฤติกรรมที่ควรหลีกเลี่ยง
- 6.3 การชี้แนะ เป็นการให้สิ่งเร้าต่าง ๆ เพื่อเป็นการชี้แนะ
- 6.4 การลงโทษ เป็นการให้สิ่งเร้าแก่บุคคลหลังจากที่แสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
- 6.5 การหยุดยั้ง คือการหยุดให้ตัวเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อให้ความถี่ของพฤติกรรมลดลง
- 6.6 การทำสัญญาเงื่อนไข เป็นวิธีใช้เทคนิคการปรับพฤติกรรมแบบต่าง ๆ มาผสมกันโดยการทำสัญญาระหว่างผู้ปรับพฤติกรรมกับผู้รับการปรับพฤติกรรม
- 6.7 การแต่งพฤติกรรม คือการสร้างพฤติกรรมใหม่ เป็นการเสริมแรงเพื่อจะนำไปสู่พฤติกรรมเป้าหมาย
- 6.8 การเลียนแบบ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลมาจากการสังเกตตัวแบบ เช่น คนใกล้ชิด

7. **ประเมินระหว่างการปฏิบัติ** หมายถึงการตรวจสอบผลการปฏิบัติตามแผน ว่า มีอะไรบ้างที่บกพร่องต้องปรับปรุง หรือมีอะไรบ้างที่ควรจะมีแต่ไม่มีในการปฏิบัติ หรือมีอะไร บ้างที่เกินความจำเป็นในการปฏิบัติ คือการตรวจสอบแผนแต่ละขั้นระหว่างการปฏิบัตินั่นเอง

8. **ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ** หมายถึงการปรับ และ/หรือเปลี่ยน และ/หรือแก้ไข แผนและวิธีการปฏิบัติที่พบจากการประเมิน ว่ามีความบกพร่อง ขาดหรือเกิน ไม่เหมาะสมกับ การปฏิบัติ เพื่อให้การปฏิบัติในการแก้ปัญหานั้น ๆ บรรลุผลตามจุดประสงค์

9. **ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ** หมายถึงการประเมินผลเมื่อ เสร็จสิ้นโครงการ เมื่อมีการตัดสินใจว่าจะนำวิธีการแก้ปัญหาหรือทางเลือกไปปฏิบัติอีกหรือไม่ และในกรณีที่ประสบผลสำเร็จผู้ปฏิบัติจะเกิดความภาคภูมิใจ สำหรับขั้นตอนการประเมิน ระหว่างปฏิบัติ ขั้นการปรับปรุงให้ดีขึ้น และขั้นการประเมินผลรวม ครูผู้สอนสามารถนำเทคนิค กลุ่มสร้างคุณภาพมาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการในขั้นตอนดังกล่าวได้

กลุ่มสร้างคุณภาพ (Quality Control Circle) หมายถึงกลุ่มพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ ของหน่วยงานเดียวกันรวมตัวกันเข้าด้วยความสมัครใจเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อทำกิจกรรมที่มีส่วน ช่วยให้การแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานหรือพัฒนาคุณภาพของงานที่สมาชิกของกลุ่มมีส่วนร่วม รับผิดชอบร่วมกัน แต่ละกลุ่มมีจำนวนสมาชิก 3-10 คน สมาชิกของกลุ่มเลือกตั้งหัวหน้ากลุ่มและ เลขานุการกลุ่มกันเองตามแบบของประชาธิปไตย เพื่อเป็นผู้นำและผู้ประสานงานในการทำ กิจการของกลุ่ม

หลักการพื้นฐานของกลุ่มสร้างคุณภาพก็คือ ทุกคนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและ พัฒนาหน่วยงานหรือองค์กรของตน เคารพในความเป็นมนุษย์ด้วยกัน เปิดเผยความสามารถของ มนุษย์และดึงเอาความสามารถที่ไม่มีสิ้นสุดออกมาใช้ กลุ่มสร้างคุณภาพใช้วิธีดำเนินงานตามขั้น ตอนที่เรียกว่า วงจรเดมिंग (Deming Cycle) มี 4 ขั้นตอน เรียกย่อ ๆ ว่า PDCA ซึ่งแต่ละขั้นตอน มีความหมาย และกิจกรรมที่ใช้ เรียงตามลำดับดังนี้

1. **P = Plan** หมายถึง การวางแผนแก้ปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมย่อย ๆ ดังนี้
 - 1.1 การระบุปัญหา
 - 1.2 การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา
 - 1.3 การจัดลำดับความสำคัญของสาเหตุของปัญหา

1.4 การกำหนดเป้าหมายการแก้ปัญหา

1.5 การวางแผนแก้ปัญหา

2. **D = Do** หมายถึงการดำเนินการแก้ปัญหตามแผนที่วางไว้

3. **C = Check** หมายถึง การตรวจสอบดูว่า หลังจากแก้ปัญหาแล้ว สภาพของปัญหานั้นได้ลดลงจนถึงเป้าหมายที่กลุ่มได้ตั้งไว้หรือไม่

4. **A = Action** หมายถึง ในกรณีภายหลังที่ตรวจสอบผลแล้วปรากฏว่าไม่ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็จะต้องมีการแก้ไขแผนใหม่ แล้วลงมือแก้ไขปัญหตามแผนใหม่ เสร็จแล้วตรวจสอบผลอีก ถ้ายังไม่ได้ตามเป้าหมายก็ต้องกลับไปวางแผนอีก ถ้าในกรณีที่ตรวจสอบแล้วได้ผลตามเป้าหมาย จะต้องมีการสรุปรายงานผลและตั้งเป็นมาตรฐานการทำงานต่อไป (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล 2530: 63-68)

การฝึกทักษะกระบวนการ 9 ขั้นได้นั้น ผู้เรียนต้องฝึกตนเองและต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น คือผู้เรียนต้องฝึกทักษะกระบวนการกลุ่ม (Group Process)

หลักการของกระบวนการกลุ่มคือ จำนวนสมาชิกควรมีประมาณ 5-7 คน ให้สมาชิกหมุนเวียนเปลี่ยนกลุ่ม ผลัดกันทำหน้าที่เป็นประธาน เลขานุการ และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่วนขั้นตอนของกระบวนการกลุ่มคือ

1. วางจุดหมายร่วมกัน
2. วางลำดับขั้นตอนของงานและการทำงานร่วมกัน
3. จัดงานให้เหมาะสมกับคน
4. มอบหมายให้ทำและลงมือกระทำ
5. ตรวจสอบและรายงานผล

นักเรียนจะต้องเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมตามกระบวนการต่าง ๆ ด้วยตัวของนักเรียนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำอย่างชัดเจนก่อนดำเนินกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมของกระบวนการกลุ่มนั้น นักเรียนจะต้องผ่านขั้นตอนของการฝึกเข้ากระบวนการกลุ่มก่อน เช่น

1. ทำตามคำบอก คำชี้แจง
2. ทำเองตามคำแนะนำ
3. ทำเองได้โดยอัตโนมัติ

จึงสรุปได้ว่า เทคนิคการสอนหลายรูปแบบ เช่น เทคนิค future wheel เทคนิค graphic เทคนิค matrix-forecasting เทคนิค relevance tree technique เทคนิคการวางแผน เทคนิคกระจ่างค่านิยม เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพ และเทคนิคกระบวนการกลุ่ม เป็นต้น เป็นเทคนิคที่นำไปสู่การสอนเพื่อให้ครบกระบวนการทั้ง 9 ขั้นตอนได้

นอกจากนี้การนำทักษะกระบวนการเข้าสู่สถานการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนทำได้ 2 ลักษณะ คือ (ชอบ ลีซอ 2533: 4-5)

1. ครูผู้สอนใช้ทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน เป็นแนวทางพฤติกรรมของตนในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในห้องเรียน ในการสอนอย่างเป็นทางการหรือในการพูดคุยซักถามอื่น ๆ พฤติกรรมของครูที่มีส่วนสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาทักษะกระบวนการมีหลายอย่าง เช่น

1.1 การตั้งคำถามที่นักเรียนต้องใช้ความคิดและเหตุผลในการตอบ

1.2 การนำเสนอข้อมูลหรือปรากฏการณ์ให้นักเรียนสังเกตสภาพที่เป็นปัญหา

1.3 สนับสนุนให้นักเรียนประมาณการ คาดการณ์และสร้างข้อสมมุติฐานและทางเลือกที่สมเหตุสมผลอย่างหลากหลาย

1.4 กระตุ้นให้นักเรียนแสวงหาข้อมูล เพื่อทดสอบข้อสมมุติฐานหรือการคาดการณ์ของตน

1.5 ให้โอกาสนักเรียนในการวางแผนและดำเนินการอย่างมีอิสระ ภายใต้การดูแลและการสนับสนุนของครู ตามสมควร

1.6 สนับสนุนให้นักเรียนทำการประเมินการปฏิบัติงานของตนเองเป็นระยะ ๆ

1.7 ให้โอกาสนักเรียนได้นำเสนอผลงานและให้ผู้อื่นได้แสดงความคิดเห็นในเชิงสร้างสรรค์

2. การใช้ทักษะกระบวนการเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนจะต้องพิจารณากลับกรองทักษะกระบวนการทั้ง 9 ขั้น โดยอาศัยการวิเคราะห์เนื้อหาวิชาและจุดประสงค์ของรายวิชาที่สอน เพื่อสร้างขั้นตอนของทักษะกระบวนการที่เหมาะสมกับรายวิชาแล้วนำขั้นตอนเหล่านั้นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หลักกว้าง ๆ สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนก็คือ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ให้โอกาสแก่นักเรียนในการฝึกทักษะหรือฝึกปฏิบัติขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการที่เหมาะสมกับเนื้อหา และจุดประสงค์ของรายวิชา

ตัวอย่างกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นกระบวนการ

การสอนวิชาสังคมศึกษาเรื่องการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนนั้น ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ๆ ละประมาณ 5-10 คน แล้วดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. **ตระหนักในปัญหาและความจำเป็น** ครูแสดงภาพป่าสมบูรณ์และภาพป่าที่ไม่มีต้นไม้ใหญ่เพราะถูกตัดเหลือแต่ตอ ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มระบุสิ่งที่ปัญหา และความจำเป็นในการแก้ปัญหา

2. **คิดวิเคราะห์วิจารณ์** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มวิเคราะห์วิจารณ์ถึงสิ่งที่ปัญหา ตลอดจนสาเหตุของปัญหา

3. **สร้างทางเลือกอย่างหลากหลาย** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นหาวิธีการแก้ปัญหาหลาย ๆ วิธี พร้อมทั้งค้นหาข้อดีข้อเสียของแต่ละวิธี เพื่อช่วยกันอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่าไม้

4. **ประเมินและเลือกทางเลือก** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มกำหนดเกณฑ์ที่จะประเมินวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสม เพื่อจะใช้เป็นทางเลือกในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

5. **กำหนดและลำดับขั้นตอนการปฏิบัติ** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมก่อนหลังที่จะลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาดังกล่าว

6. **ปฏิบัติด้วยความชื่นชม** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มยอมรับข้อตกลงของกลุ่มในวิธีการแก้ปัญหการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม และลงมือปฏิบัติการแก้ปัญหด้วยความชื่นชม

7. **ประเมินระหว่างปฏิบัติ** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มประเมินผลระหว่างปฏิบัติการแก้ปัญหาเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพ

8. **ปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ** ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเสนอวิธีการปรับปรุงการแก้ปัญหาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

9. **ประเมินผลรวมเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ** ครูให้นักเรียนในชั้นเรียนประเมินผลรวมของวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นมติของกลุ่ม และสรุปเป็นเจตนาธรรม์และกิจกรรมสืบเนื่องที่ควรถือปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม

ตัวอย่างแผนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

เรื่อง อัตราการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

วิชา ศ.504 สังคมศึกษา

เวลา 2 คาบ (100 นาที)

สาระสำคัญ เงินตราเป็นสื่อกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากแต่ละประเทศใช้เงินสกุลต่างกัน จึงต้องมีระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราขึ้น ถ้าประเทศใดขาดแคลนเงินตราระหว่างประเทศจะทำให้เกิดความไม่มั่นคง และมีปัญหาทางการเงิน

จุดประสงค์ปลายทาง

1. นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ในวิธีการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ
2. นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

จุดประสงค์นำทาง

1. นักเรียนสามารถอธิบายสาเหตุการเกิดระบบอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ และวิธีการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. นักเรียนสามารถเปรียบเทียบผลของการลดและการเพิ่มค่าของเงินบาท
3. นักเรียนสามารถวิเคราะห์ผลที่เกิดจากการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาได้
4. นักเรียนสามารถทำงานเป็นกลุ่ม และเสนอผลงานของกลุ่มได้

เนื้อหา

1. สาเหตุการเกิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
2. วิธีการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
3. ปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศและแนวทางในการแก้ปัญหการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูนำเงินสกุลต่าง ๆ มาให้นักเรียนดูและถามนักเรียนเพื่อให้ช่วยกันตอบคำถาม ดังนี้

- เงินเหล่านี้หน่วยเรียกว่าอะไร
- ใช้ในประเทศใด
- มีความสำคัญอย่างไร

2. ครูถามนักเรียนว่าแต่ละประเทศมีเงินสกุลต่างกัน ถ้าต้องการซื้อสินค้าและบริการติดต่อกันจะทำอย่างไร ครูให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เรื่องการแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ โดยครูขออาสาสมัคร 4 คน เพื่อแสดงเป็นเจ้าหน้าที่ธนาคารบริการแลกเปลี่ยนและครูเอาตารางอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราติดบนกระดานดำ (เอกสารหมายเลข 1)

3. ครูแจกเงินสกุลต่าง ๆ 1 สกุล (เงินสมมติ) ให้แก่นักเรียน (เอกสารหมายเลข 2) ใคร ได้เงินสกุลของชาติใดก็ให้จับกลุ่มอยู่กลุ่มเดียวกัน

4. ครูแจกเอกสารหมายเลข 3 และ 4 ให้ทุกกลุ่มแสดงบทบาทสมมติ ตามเอกสารหมายเลข 3

5. เมื่อทุกกลุ่มปฏิบัติกิจกรรมเสร็จให้ส่งตัวแทนออกมารายงานกลุ่ม ๆ ละ 3 นาที และให้ช่วยกันสรุปกิจกรรมบทบาทสมมติที่นักเรียนแสดงทำให้เกิดแนวคิดในเรื่อง

- สาเหตุของการเกิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
- วิธีการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
- ประโยชน์ของการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

6. ครูให้นักเรียนแบ่งกลุ่มออกเป็น 6 กลุ่มและครูแจกซองกิจกรรมกลุ่มละ 1 ซอง (เอกสารหมายเลข 5) ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมตามแบบฝึกหัดเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงาน ครูให้นักเรียนสรุปกิจกรรมว่าให้แนวคิดดังนี้

6.1 การเพิ่มและการลดค่าเงินบาทจะมีผลดีและผลเสียทั้ง 2 ทาง ซึ่งจะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของชาติได้

- การลดค่าเงินบาทจะมีผลดีต่อการส่งสินค้าออก และการท่องเที่ยวจากชาวต่างชาติ แต่จะมีผลเสียต่อธุรกิจขนาดเล็กที่มีทุนน้อยอาจจะล้มละลายได้

- การเพิ่มค่าเงินบาทจะมีผลต่อการใช้นี้ให้ต่างประเทศ แต่มีผลเสียต่อการส่งออกและการท่องเที่ยวจากต่างชาติ

6.2 การเพิ่มค่าและการลดค่าเงินบาท จะมีผลต่อการเพิ่มหรือลดเงินตราต่างประเทศในประเทศด้วย นอกจากจะเกิดวิกฤตการณ์ภายในประเทศแล้วดังในกรณีตัวอย่าง ถ้าลดค่าเงินบาทอาจจะทำให้เพิ่มเงินตราต่างประเทศเพราะขายสินค้าออกได้มากและได้เงินจากนักท่องเที่ยวมาก ถ้าเพิ่มค่าเงินบาทอาจทำให้เงินตราต่างประเทศลดลงและขายสินค้าได้น้อยและนักท่องเที่ยวลดลง การขาดแคลนเงินตรา จะทำให้เกิดปัญหาตามมา คือ การขาดดุล การชำระหนี้ เศรษฐกิจซบเซา ฯลฯ จึงต้องหาวิธีการแก้ปัญหา เพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศเพิ่มขึ้น

7. กรุณามั่นตอนการทำงานกลุ่ม และอุปสรรคในการปฏิบัติกิจกรรม ให้นักเรียนช่วยกันสรุปการทำงานกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพเหมือนในคาบที่แล้วเป็นการทบทวน

สื่อการเรียนการสอน

1. เงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ
2. ตารางอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ
3. ใบความรู้เรื่อง “การแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ”
4. กรณีตัวอย่างเรื่อง “เงินตราระหว่างประเทศ”
5. บทสำหรับแสดงบทบาทสมมติ
6. แบบฝึก 2 ชุด

การวัดและประเมินผล

1. สังเกตจากการแสดงบทบาทสมมติ
2. สังเกตจากการทำงานเป็นรายบุคคล
3. สังเกตจากการทำงานเป็นกลุ่ม
4. สังเกตจากการตอบคำถาม การสรุปกิจกรรม
5. สังเกตจากการใช้ทักษะกระบวนการ

เอกสารหมายเลข 1

อัตราแลกเปลี่ยนเงิน		
	ซื้อ (บาท)	ขาย (บาท)
ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา	25.15	25.14
ปอนด์สเตอร์ลิง	36.21	37.40
มาร์คเยอรมัน	14.16	14.58
เยน (100 เยน)	22.95	23.63
ฟรังก์สวิส	16.78	17.32
ดอลลาร์มาเลเซีย	8.96	9.34
ดอลลาร์สิงคโปร์	15.72	16.29
ดอลลาร์ฮ่องกง	3.22	3.24

ที่มา : หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2537

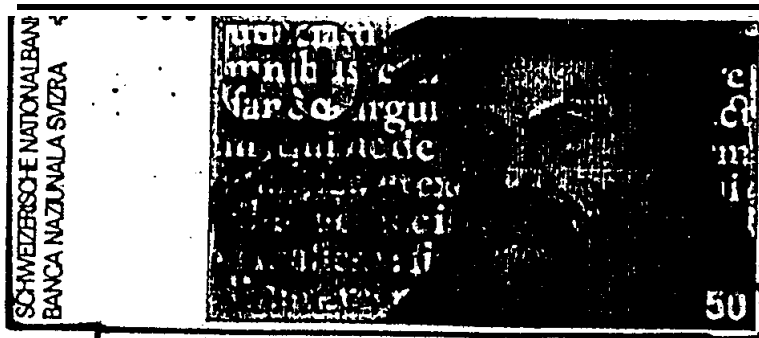
เงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ

ดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา (United State Dollar)

ดอยช์มาร์ค เยอรมัน (Deutsche Mark)

ฟรังก์ สวิตเซอร์แลนด์ (Swiss Franc)

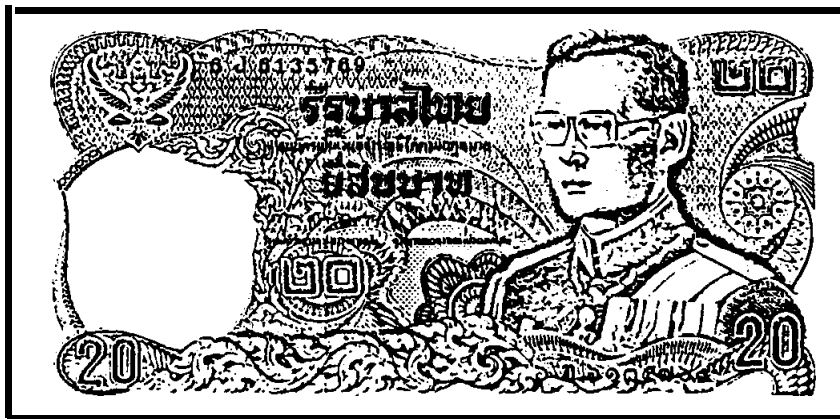
เงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ

เงินญี่ปุ่น (Yen)

ปอนด์ อังกฤษ (Pound)

บาท ไทย (Baht)

บทสำหรับแสดงบทบาทสมมติ

ให้นักเรียนแสดงบทบาทสมมติ เป็นนักธุรกิจชาวไทย ชาวต่างประเทศ และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เอาเงินมาแลกเปลี่ยนกันที่ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย เพื่อทำธุรกิจและท่องเที่ยว โดยแต่ละกลุ่มผลัดกันแลกเปลี่ยนตามอัตราแลกเปลี่ยนที่ติดไว้บนกระดานคำให้แต่ละกลุ่มปฏิบัติดังนี้

1. ให้แต่ละกลุ่มแสดงเป็นชาติต่าง ๆ ตามสกุลเงินที่ใช้ในการแบ่งกลุ่ม
2. ให้ทุกกลุ่มอ่านใบความรู้เรื่อง การแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศให้เข้าใจ
3. ให้แต่ละกลุ่มมีเงินสกุลต่าง ๆ (เงินสมมติ) ดังนี้
 - 3.1 นักธุรกิจชาวไทยมีเงิน 100,000 บาท
 - 3.2 นักท่องเที่ยวชาวเยอรมันมีเงิน 10,000 มาร์ค
 - 3.3 นักท่องเที่ยวชาวอังกฤษมีเงิน 1,000 ปอนด์
 - 3.4 นักธุรกิจชาวญี่ปุ่นมีเงิน 100,000 เยน
 - 3.5 นักธุรกิจชาวอเมริกันมีเงิน 10,000 ดอลลาร์
 - 3.6 นักท่องเที่ยวชาวสวิสเซอร์แลนด์มีเงิน 10,000 ฟรังก์สวิส
4. ให้แต่ละกลุ่มปรึกษากันภายในกลุ่มของตนว่า จะซื้อสินค้า และเที่ยวในประเทศไทยใช้เงินประมาณเท่าไร และนักธุรกิจชาวไทยจะทำธุรกิจที่ชาติใด ใช้เงินเท่าไร ให้ส่งตัวแทนกลุ่มละ 2 คน ออกมาแลกเปลี่ยนกับธนาคารพาณิชย์ตามลำดับ ดังนี้
 - 4.1 กลุ่มนักธุรกิจไทย
 - 4.2 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวเยอรมัน
 - 4.3 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวอังกฤษ
 - 4.4 กลุ่มนักธุรกิจชาวญี่ปุ่น
 - 4.5 กลุ่มนักธุรกิจชาวสหรัฐอเมริกา
 - 4.6 กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวสวิสเซอร์แลนด์
5. เมื่อทุกกลุ่มแลกเปลี่ยนเรียบร้อยแล้ว ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงานในหัวข้อต่อไปนี้
 - 5.1 ผลการประชุมตกลงกลุ่มว่า ใช้งบประมาณเท่าไรในการท่องเที่ยวและการทำงาน
 - 5.2 วิธีการแลกเปลี่ยน ใช้เงินต่างประเทศเท่าไรแลกได้เงินไทยเท่าใดและใช้เงินไทยเท่าไร แลกได้เงินต่างประเทศใด

การแลกเปลี่ยนเงินตราระหว่างประเทศ

การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการระหว่างประเทศนั้นจำเป็นที่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนเงินสกุลของประเทศหนึ่งไปเป็นเงินสกุลของอีกประเทศหนึ่ง เพื่อชำระหนี้สินที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการนั้น ๆ นักธุรกิจในประเทศญี่ปุ่นส่งสินค้าไปขายยังประเทศไทย เขาย่อมต้องการให้นักธุรกิจในไทยจ่ายเงินค่าสินค้าเป็นสกุลเงิน (หรือเงินสกุลหลักอื่น ๆ เช่น ดอลลาร์) ด้วยเหตุนี้พ่อค้าในประเทศไทยจะต้องแลกเงินสกุลบาท เป็นเงินสกุลเงินเพื่อนำมาชำระหนี้จากการค้านั้น ในทำนองเดียวกัน เมื่อญี่ปุ่นต้องการเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเขาก็ต้องแลกเปลี่ยนเงินสกุลเงินมาเป็นเงินสกุลบาท เพื่อนำเข้ามาใช้จ่ายในการลงทุน ในการแลกเปลี่ยนเงินสกุลหนึ่งไปเป็นเงินอีกสกุลหนึ่ง คือการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเงินตราจะมีธนาคารพาณิชย์ของทุกประเทศทำหน้าที่รับแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนเงินระหว่างประเทศ หมายถึง ราคาของเงินสกุลหนึ่งที่เกิดขึ้นเทียบอยู่ในหน่วยของเงินอีกสกุลหนึ่ง เช่น อัตราแลกเปลี่ยนระหว่างดอลลาร์สหรัฐ กับเงินบาทไทย คือ 1 ดอลลาร์ต่อ 26 บาท เป็นต้น อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศในทางปฏิบัติ จะมี 2 อัตรา คือ

1. อัตราซื้อ หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ใช้รับซื้อเงินตราต่างประเทศ เช่น 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกาธนาคารจะรับซื้อในประเทศไทย ในราคา 25.59 บาท
2. อัตราขาย หมายถึง อัตราแลกเปลี่ยนที่ธนาคารพาณิชย์ให้ขายเงินตราต่างประเทศหนึ่งหน่วยให้แก่ลูกค้า เช่น 1 ดอลลาร์สหรัฐอเมริกา ธนาคารจะขายในประเทศไทยราคา 25.74 บาท เป็นต้น โดยปกติอัตราขายจะสูงกว่าอัตราซื้อ ส่วนที่แตกต่างกันนี้จะเป็นกำไรของธนาคารพาณิชย์

คำชี้แจง

1. ในของกิจกรรมประกอบด้วย
 - 1.1 ใบงาน 1 ชุด
 - 1.2 กรณีตัวอย่าง
 - 1.3 แบบฝึก 2 ชุด
2. ก่อนลงมือปฏิบัติกิจกรรมนักเรียนต้องคำนึงถึงสิ่งที่ทำให้งานสำเร็จด้วยดี คือ
 - 2.1 ทุกคนต้องร่วมมือกันและช่วยกันทำงาน
 - 2.2 ต้องปรึกษาหารือกัน และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
 - 2.3 รับผิดชอบต่อเห็นของเพื่อนและเสนอความคิดเห็นของตน
 - 2.4 ทุกคนมีความสำคัญเท่ากันหมดในการทำงาน
3. ให้นำใบความรู้และกรณีตัวอย่างออกมาศึกษาให้เข้าใจและช่วยกันทำกิจกรรมตามแบบฝึกหัดชุดที่ 1 และ 2
4. ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมารายงาน

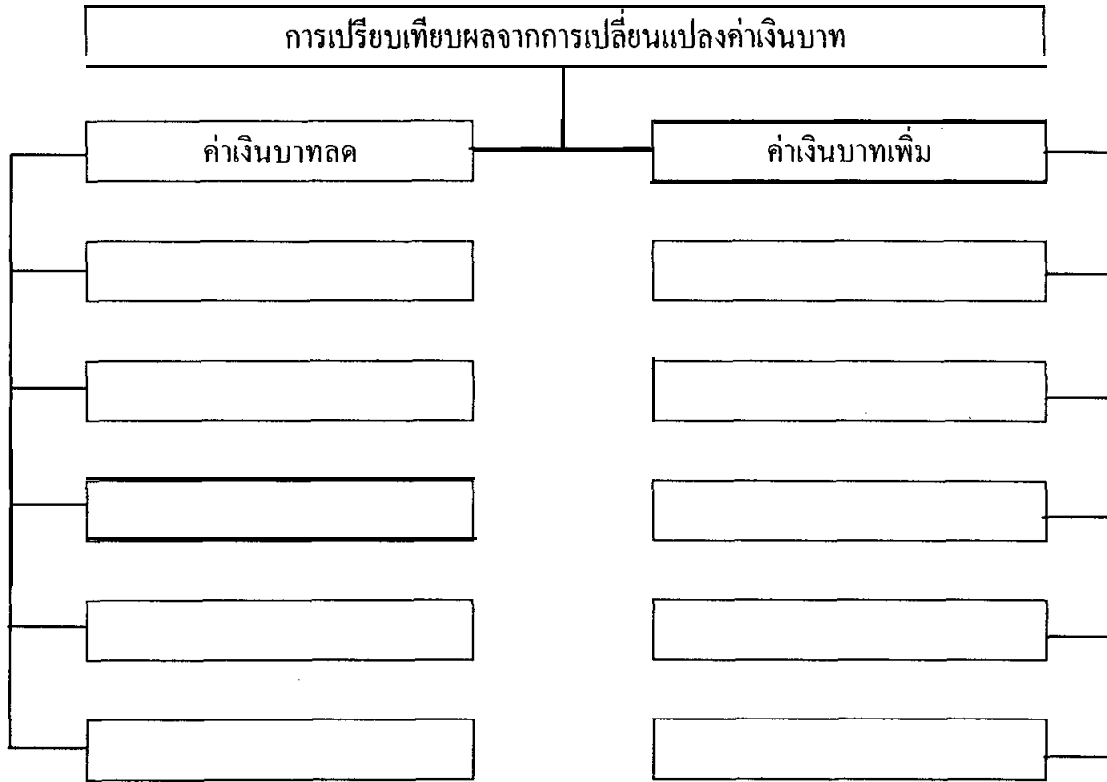
ใบงาน

1. ค่าของเงินบาทจะมีการเปลี่ยนแปลงโดยค่าจะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น เดิม 1 ดอลลาร์เท่ากับ 25 บาท เกิดการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเป็น 26 บาท หรือลดลงเหลือ 24 บาท จะเกิดผลอย่างไร ให้นักเรียนเปรียบเทียบการลดค่าเงินบาทกับการเพิ่มค่าของเงินบาท โดยทำลงในแบบฝึกชุดที่ 1
- 2.ให้อ่านกรณีตัวอย่างให้เข้าใจและช่วยกันทำในแบบฝึกชุดที่ 2
3. ให้เวลาปฏิบัติกิจกรรม 2 ชุด 20 นาที

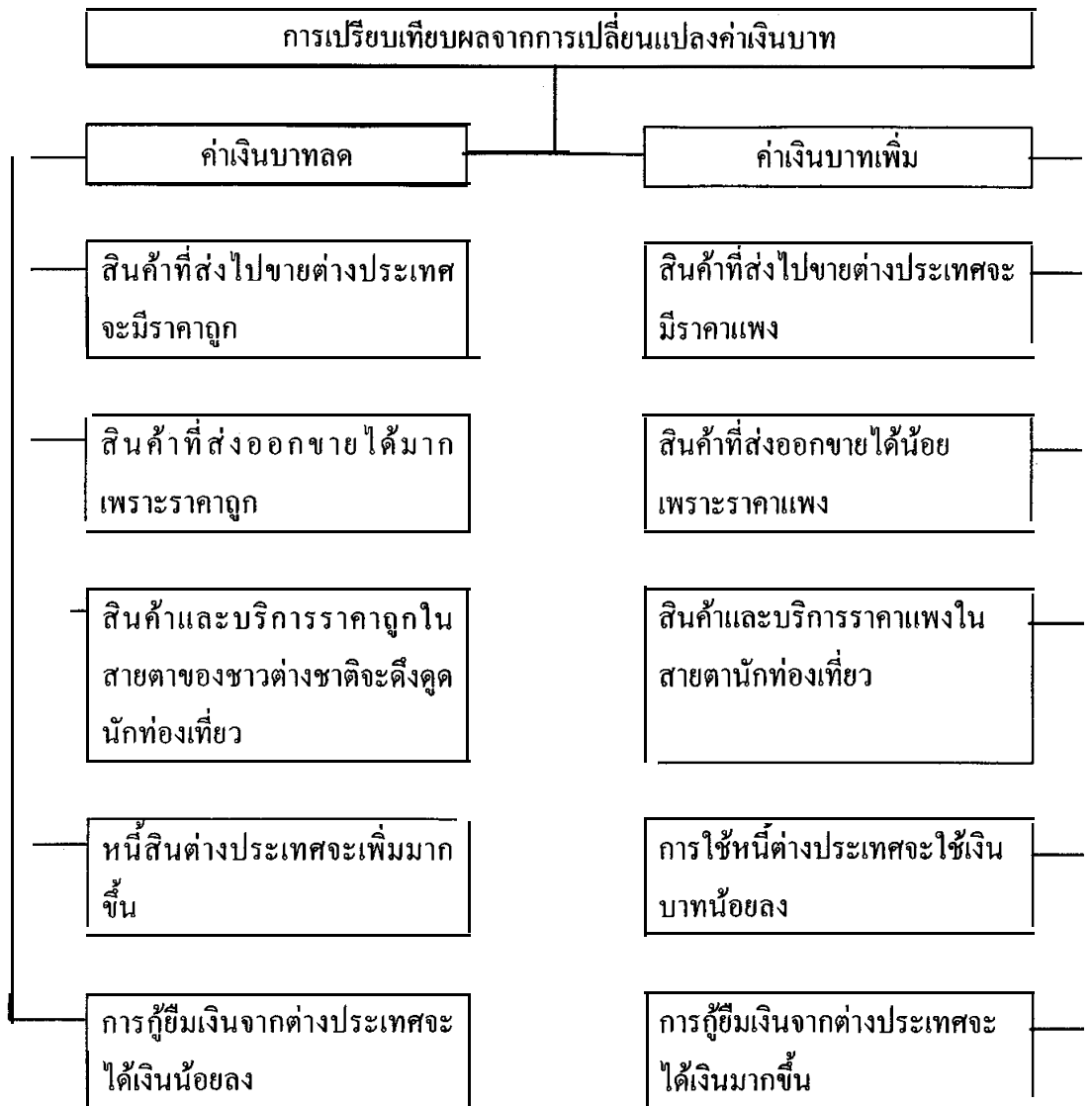
กรณีตัวอย่าง

ถ้าประเทศไทยเกิดความไม่สงบทางด้านการเมือง เช่น ปี พ.ศ. 2535 พฤษภาทมิฬ เกิดการจลาจล การเดินขบวน ทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย ไม่มีนักลงทุนมาลงทุนในประเทศไทย นักท่องเที่ยวไม่มาเที่ยวในประเทศไทย สินค้าขายต่างประเทศไม่ได้ ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ผลของการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศเกิดปัญหาอะไรตามมาและนักเรียนช่วยกันคิดเสนอวิธีแก้ปัญหการขาดแคลนเงินตราระหว่างประเทศว่ามีวิธีการใดน่าจะทำลงในแบบฝึกชุดที่ 1

แบบฝึกหัดที่ 1

(แนวตอบ) แบบฝึกหัดที่ 1

แบบฝึกชุดที่ 2

สถานการณ์	ปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ
การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ	
	แนวทางแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ

(แนวตอบ) แบบฝึกหัดที่ 2

สถานการณ์	ปัญหาที่เกิดจากการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ
การขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ	<ol style="list-style-type: none">1. เศรษฐกิจซบเซา2. ไม่มีเงินซื้อสินค้าและเครื่องอุปโภคบริโภคจากต่างประเทศ3. ขาดดุลการชำระเงิน4. ขาดความเชื่อถือทางการเงินจากต่างประเทศ
	แนวทางแก้ปัญหาการขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ
	<ol style="list-style-type: none">1. ต้องส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ2. ต้องพยายามหาทางส่งสินค้าออกให้มากขึ้น3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ต่างชาติมาเที่ยวในไทยให้มากขึ้น4. รับเงินบริจาคและเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ5. กู้ยืมเงินจากต่างประเทศ6. ใช้มาตรการการประหยัดส่งสินค้าเข้าให้น้อยลงและส่งเสริมการซื้อสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ

สาระสำคัญ ลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตรกรรม การพัฒนาปรับปรุงเศรษฐกิจของท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้าต้องอาศัยความร่วมมือและการดำเนินงานอย่างจริงจังทั้งภาครัฐบาลและประชาชนในท้องถิ่นนั้น

จุดประสงค์ปลายทาง

มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจและวิธีการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

จุดประสงค์นำทาง

1. อธิบายถึงลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีได้
2. เสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีได้เหมาะสม
3. วิเคราะห์วิจารณ์แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีได้อย่าง

สมเหตุสมผล

4. เสนอทางเลือกในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีได้

เนื้อหา

ลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

- การเกษตรกรรม
- ป่าไม้และผลิตภัณฑ์จากป่า
- การประมง
- การเลี้ยงสัตว์
- การอุตสาหกรรม
- การพาณิชย์และการลงทุน

กิจกรรมการเรียนรู้การสอน

1. ครูนำใบความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีให้นักเรียนศึกษา แล้วให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

2. ให้นักเรียนดูภาพหรือวิดีโอเกี่ยวกับการแสดงผลผลิตของจังหวัดปราจีนบุรี เช่น งานเทศกาลผลไม้ของจังหวัดปราจีนบุรี การแนะนำสินค้าพื้นเมืองของการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดปราจีนบุรี ฯลฯ ให้นักเรียนดูประมาณ 10-15 นาที แล้วจึงให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเรื่องที่ได้ชมเพื่อสร้างแนวคิดที่สำคัญ คือความสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3. ครูให้นักเรียนเสนอแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

4. นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 3 มาวิเคราะห์ถึงแนวทางในการพัฒนาโดยใช้ตาราง matrix เพื่อเปรียบเทียบหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุด โดยครูแจกตารางให้นักเรียนแต่ละคนช่วยกันคิดวิเคราะห์

5. ให้นักเรียนนำผลที่ได้จากตารางวิเคราะห์มาเปรียบเทียบและร่วมกันพิจารณาว่ามีทางเลือกใดที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี โดยคำนึงถึง

- ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
- ความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและการนำไปปฏิบัติจริง
- ผลกระทบข้างเคียงที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ภาวะมลพิษ ความหมดเปลืองของทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

6. ให้นักเรียนช่วยกันสรุปถึงแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรีที่ได้จากการวิเคราะห์ เขียนบนกระดานแล้วจึงบันทึกลงในสมุดของตน

สื่อการเรียนรู้การสอน

1. เอกสารความรู้เกี่ยวกับลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี
2. รูปหรือวิดีโอเกี่ยวกับการแสดงผลผลิตสินค้าพื้นเมืองของจังหวัดปราจีนบุรี
3. ตาราง matrix วิเคราะห์การพัฒนาพืชเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

การวัดผลประเมินผล

1. สัมผัสจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน การอภิปราย และการเสนอแนวคิด
2. จากการตรวจผลงาน เช่น การวิเคราะห์ตารางแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี
3. สัมผัสจากการมีส่วนร่วมในการทำงาน การให้เหตุผลสนับสนุนแนวคิดของตน

ใบความรู้

เรื่อง ลักษณะทางเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

1. การเกษตรกรรม จังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ที่ใช้ทำการเกษตรประมาณ 2,083,254 ไร่ แบ่งเป็น

ปลูกพืชชนิดเดียว 1,243,250 ไร่

ปลูกพืชมากกว่า 1 ชนิด 741,004 ไร่

ซึ่งเป็นเขตที่ได้รับการชลประทาน 128,234 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 6.15 ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมด ทางเขตตอนบนของจังหวัดมีลักษณะเป็นที่ลาดเชิงเขาทำให้มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่เหมาะแก่การเพาะปลูก และสภาพดินยังเป็นดินเปรี้ยวทำให้ผลผลิตไม่ดี ประกอบกับการที่เกษตรกรขาดแคลนเงินทุน ยังดำเนินการผลิตแบบดั้งเดิม ยอมรับเอาวิชาการเกษตรแผนใหม่เข้าไปใช้น้อย

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเขียว และสวนผลไม้

2. ป่าไม้และผลิตภัณฑ์จากป่า แต่เดิมจังหวัดปราจีนบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ 62.8 ของพื้นที่ทั้งหมด (ประมาณ 7,409 ตารางกิโลเมตร) มีทั้งป่าดิบ ป่าแดง ป่าเบญจพรรณ ไม้สำคัญได้แก่ ไม้ตะเคียน ไม้ยาง ไม้มะค่าโมง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้พยอบ ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ตะแบก แต่ในปัจจุบันสภาพป่าได้ถูกทำลายลงเป็นอันมากจนเหลือเพียงร้อยละ 32.84 (3,875.43 ตารางกิโลเมตร) ผลผลิตเกี่ยวกับการทำป่าไม้จึงลดลง

3. การประมง การประมงของจังหวัดปราจีนบุรีส่วนใหญ่เป็นการประมงน้ำจืดที่จับได้จากแหล่งน้ำธรรมชาติตามห้วย หนอง คลอง บึงต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่โดยทั่วไป และจะตื่นเงินในฤดูแล้ง ปัจจุบันมีการส่งเสริมการเลี้ยงปลาด้วยการขุดท่อ ปัจจุบันจึงมีบ่อเลี้ยงปลาอยู่โดยทั่วไป ปลาที่เลี้ยงได้แก่ ปลานิล ปลาสลิด ปลาตะเพียน และปลากิน

4. การเลี้ยงสัตว์ การเลี้ยงโค กระบือ ส่วนใหญ่เลี้ยงเพื่อใช้งานในการเกษตร โดยครอบครัวหนึ่ง ๆ จะเลี้ยงประมาณ 1-4 ตัว แต่บางแห่งอาจมีการเลี้ยงเป็นฝูงเล็ก ๆ ประมาณ 5-

49 ตัวทั่วไป ทางจังหวัดเห็นว่าควรจะได้มีการส่งเสริมให้มีการเลี้ยงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ตอนบนของจังหวัดที่มีสภาพพื้นที่ไม่ค่อยอุดมสมบูรณ์

การเลี้ยงสัตว์ปีก มีการเลี้ยงสัตว์ปีกพันธุ์เนื้อกันมาก มีทั้งการทำเป็นฟาร์มขนาดเล็กและขนาดใหญ่ในเขตอำเภอเมือง อำเภอกบินทร์บุรี อำเภอโคกปีบ อำเภอธัญประเทศ

5. การอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น โรงสีข้าว โรงอัดมันเส้น โรงงานทำแป้งมันสำปะหลัง โรงงานทำหน่อไม้ปิ้งและหน่อไม้กระป๋อง ไซโลเก็บรักษาพืชผล อุตสาหกรรมก่อสร้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก การกระจายของโรงงานมีตั้งอยู่ในเขตท้องที่ของอำเภอกบินทร์บุรีมากที่สุด รองลงมาได้แก่ อำเภอสระแก้ว มูลค่าผลผลิตในสาขาอุตสาหกรรมคิดเป็นร้อยละ 6.63 ของมูลค่ารวมของจังหวัด

6. การพาณิชย์และการลงทุน ส่วนใหญ่เป็นในรูปแบบของการค้าปลีก สินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพส่วนใหญ่ส่งตรงมาจากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียง ส่วนผลิตภัณฑ์ส่งออกได้แก่ผลผลิตทางการเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง หน่อไม้ฝรั่ง และผลไม้ สินค้าเข้าที่สำคัญได้แก่ เชื้อเพลิง สุรา บุหรี่ เครื่องใช้ไฟฟ้า วัสดุก่อสร้าง เสื้อผ้า ยารักษาโรค

ตารางวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดปราจีนบุรี

คำสั่ง ให้นักเรียนเขียนคำว่า

มาก ลงในช่องที่วิธีการพัฒนานั้นก่อให้เกิดผลกระทบด้านนั้น มาก
ปานกลาง ลงในช่องที่วิธีการพัฒนานั้นก่อให้เกิดผลกระทบด้านนั้น ปานกลาง
น้อย ลงในช่องที่วิธีการพัฒนานั้นก่อให้เกิดผลกระทบด้านนั้น น้อย

วิธีการแก้ปัญหา	ผลกระทบที่เกิดขึ้น			
	เงินทุน	ระยะเวลา	ผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อม	ความสามารถ ของเกษตรกร
ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ มากขึ้น เปลี่ยนพืชเศรษฐกิจเป็น พืชชนิดใหม่ ขยายพื้นที่ผลิตให้มากขึ้น เปลี่ยนเป็นพืชเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม				

ตัวอย่างข้อสอบวัดทักษะกระบวนการ

คำชี้แจง

ให้นักเรียนอ่านบทความต่อไปนี้และตอบคำถามในข้อ 1-3 ที่เห็นว่าถูกต้องที่สุด

ผลสืบเนื่องภัยแล้งที่เกิดขึ้นได้ก่อให้เกิดปัญหาการขาดแคลนอ้อยเพื่อป้อนโรงงานน้ำตาล ทำให้โรงงานแก้ปัญหาโดยการเพิ่มเงินพิเศษให้กับชาวไร่อ้อยเพื่อจูงใจให้เกษตรกรนำอ้อยมาส่งโรงงานอีกตันละ 100 บาท นอกเหนือไปจากที่รับจากราคาอ้อยขั้นต้นที่รัฐบาลกับกลุ่มชาวไร่อ้อยและโรงงานน้ำตาลร่วมกันกำหนดไว้ที่ระดับ 420 บาท การเพิ่มผลผลิตอ้อยและน้ำตาลปริมาณลดลงในปี 2536 บรรดาประเทศผู้ซื้อน้ำตาลต้องเร่งซื้อน้ำตาลกักตุนไว้เพราะเกรงว่าจะขาดแคลน ส่งผลให้ราคาน้ำตาลในตลาดสูงขึ้น

ที่มา : สรุปข่าวธุรกิจ ฉบับที่ 14 ประจำเดือนกรกฎาคม 2536

1. บทความนี้กล่าวถึงปัญหาอะไร
 - ก. ภาวะภัยแล้ง
 - ข. ความเห็นแก่ตัวของเกษตรกร
 - ค. การเอาเปรียบของนายทุน
 - ง. การขาดแคลนอ้อยเพื่อผลิตน้ำตาล

(การตระหนักและเห็นความสำคัญของปัญหา)

2. จากบทความนี้นักเรียนคิดว่ารัฐบาลน่าจะใช่วิธีการใดที่ดีที่สุด ที่จะแก้ปัญหาการขาดแคลนอ้อยได้
- ก. ขยายพื้นที่ปลูกอ้อย
 - ข. เพิ่มราคาอ้อยให้กับชาวไร่
 - ค. ให้ชาวไร่อ้อยยืมเงินไปลงทุนก่อน
 - ง. คัดเลือกพันธุ์อ้อยที่ทนต่อความแห้งแล้ง

(สร้างทางเลือก)

3. ถ้านักเรียนได้รับมอบหมายในการทำงานกลุ่มเรื่อง “การผลิตอ้อยในประเทศไทย” นักเรียนจะมีลำดับขั้นตอนในการทำงานอย่างไร ตามหัวข้อต่อไปนี้
- 1. รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2. กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติงาน
 - 3. แบ่งงานให้แต่ละคนในกลุ่มรับผิดชอบ
 - 4. กำหนดจุดมุ่งหมายในการศึกษา
 - 5. ประเมินผลงานและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน
 - 6. รายงานผลงานให้เพื่อนฟังหน้าชั้น
- ก. 4,6,5,1,2,3
 - ข. 5,6,4,2,3,1
 - ค. 4,1,2,3,5,6
 - ง. 1,2,3,4,5,6

(กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติ)

คำชี้แจง

ให้นักเรียนตอบคำถามในข้อ 4-10

ถ้านักเรียนออกไปประกอบอาชีพเป็นนักธุรกิจส่งสินค้าไปขายต่างประเทศในปัจจุบัน นักเรียนต้องคำนึงถึงเรื่องการค้าต่างประเทศในหัวข้อต่อไปนี้อย่างไรเพื่อที่จะทำให้เกิดการผิดพลาดในการลงทุนน้อยที่สุด

1. ตลาดการค้าต่างประเทศ
2. สินค้าที่จะส่งไปขายต่างประเทศ
3. เงินบาทเพิ่มค่าเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐ

4. นักเรียนต้องรู้สภาพตลาดการค้าต่างประเทศของไทยว่าเป็นเช่นไร
 - ก. คุณภาพสินค้าไม่ได้มาตรฐาน
 - ข. ไทยขาดตลาดต่างประเทศไม่ได้
 - ค. ตลาดการค้าในต่างประเทศของไทยไม่กว้างพอ
 - ง. การถูกการกีดกันทางการค้าจากสหรัฐอเมริกา

(การคิดวิเคราะห์)

5. ถ้านักเรียนจะส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ จะส่งสินค้าประเภทใด เพราะเหตุใด
 - ก. ส่งอัญมณีไปขายเพราะเป็นที่นิยมของต่างชาติ
 - ข. ส่งข้าวโพดไปขายเพราะเป็นอาหารสัตว์ราคาถูก
 - ค. ส่งเสื้อผ้าสำเร็จรูป เพราะตลาดกว้างเป็นที่ต้องการของตลาด
 - ง. ส่งข้าวไปขายต่างประเทศเพราะต่างประเทศนิยมบริโภคข้าวไทย

(ประเมินและเลือกทางเลือก)

6. เมื่ออัตราแลกเปลี่ยนเงินเปลี่ยนแปลงเพราะเงินบาทเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับเงินดอลลาร์สหรัฐอเมริกาจะทำให้เกิดผลอย่างไร
- ก. สินค้าไทยจะมีราคาถูกลง
 - ข. ไทยจะส่งสินค้าออกได้มากขึ้น
 - ค. สหรัฐอเมริกาจะส่งสินค้าจากไทยมากขึ้น
 - ง. สินค้าไทยจะมีราคาแพงขึ้นและส่งออกได้น้อยลง

(การวิเคราะห์)

7. ถ้านักเรียนได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นักเรียนจะมีแนวทางในการแก้ปัญหาตลาดการค้าของไทยอย่างไรที่จะทำให้ปัญหาลดน้อยลง
- ก. ใช้วิธีรักษาอัตราค่าเงินไม่ให้ลดลง
 - ข. จัดนิทรรศการแนะนำสินค้าในต่างประเทศ
 - ค. ส่งเสริมการส่งออกโดยการลดมาตรการต่าง ๆ ลงให้เกิดความคล่องตัว
 - ง. ถูกทุกข้อ

(การสร้างทางเลือก)

8. นักเรียนมีลำดับขั้นตอนอย่างไรในการดำเนินการ เมื่อนักเรียนต้องการส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ
- 1. ดูแหล่งเงินทุนที่สามารถกู้ยืมดอกเบี้ยถูก
 - 2. ศึกษาว่ามีปัจจัยสินค้าตัวใดของไทยที่ขายดีเป็นที่ยอมรับของตลาดโลก
 - 3. ดูแหล่งตลาดที่จะรับซื้อ
 - 4. ศึกษาขั้นตอนข้อมูลต่าง ๆ ที่จะส่งสินค้าไปขายต่างประเทศ
- ก. 2,1,3,4
 - ข. 2,3,1,4
 - ค. 3,4,2,1
 - ง. 4,3,2,1

(กำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติ)

9. ในฐานะที่นักเรียนเป็นคนไทยคนหนึ่ง นักเรียนมีแนวทางที่จะช่วยลดการขาดดุลการค้าของไทยอย่างไร
- ก. ซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพเท่านั้น
 - ข. ลงทุนผลิตสินค้าและขายในประเทศเท่านั้น
 - ค. ซื้อสินค้าที่ผลิตและทำในประเทศไทยเท่านั้น
 - ง. นิยมสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศบางอย่างเท่านั้น
- (ประเมินและเลือกทางเลือก)
10. นักเรียนจะค้นคว้าหาความรู้เรื่องประเภทสินค้าออกของไทยปัจจุบันซึ่งเป็นข้อมูลที่ทันสมัยที่สุดจากที่ใด
- ก. จากนิตยสาร หนังสือสารคดี
 - ข. จากหนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง
 - ค. จากสารานุกรมไทย พจนานุกรมไทย
 - ง. จากหนังสือพิมพ์รายวัน วารสาร วิทยุและโทรทัศน์
- (ประเมินและเลือกทางเลือก)

เฉลยแบบทดสอบวัดทักษะกระบวนการ

- 1. ง
- 2. ข
- 3. ค
- 4. ค
- 5. ค
- 6. ง
- 7. ง
- 8. ก
- 9. ค
- 10. ง

สรุป

หลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีจุดเน้น 3 ประการ คือ (1)ส่งเสริมให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตร (2)ให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกเรียนรายวิชาต่าง ๆ (3)จัดการเรียนการสอนเน้นกระบวนการ ทักษะกระบวนการคือ แนวทางดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีขั้นตอนซึ่งวางไว้อย่างเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ครูสามารถใช้เทคนิคการสอนหลายรูปแบบ เช่น เทคนิค future wheel เทคนิค graphic เทคนิคกลุ่มสร้างคุณภาพ ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่การสอนเพื่อให้ครบกระบวนการทั้ง 9 ขั้นตอนได้ นอกจากนี้การนำทักษะกระบวนการสู่สถานการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียน อาจทำได้โดยครูใช้ทักษะกระบวนการ 9 ขั้นตอน เป็นแนวทางพฤติกรรมของตนในการปฏิสัมพันธ์กับนักเรียนในห้องเรียน และเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แบบฝึกหัด

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) มีความคาดหวังอย่างไรเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้เรียนตามหลักสูตรนี้
2. หลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 มีจุดเน้นที่ประการ อะไรบ้าง
3. เพราะเหตุใดหลักสูตรมัธยมศึกษาฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533 จึงเน้นที่กระบวนการเรียนการสอนแทนที่จะเน้นเนื้อหาสาระ
4. เมื่อครูได้จัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการแล้ว เป็นที่คาดหวังว่าผู้เรียนจะประสบความสำเร็จในด้านใดบ้าง
5. ทักษะกระบวนการคืออะไร มีกี่ขั้นตอน อะไรบ้าง
6. จงกล่าวถึงเทคนิคต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน พร้อมยกตัวอย่างประกอบ
7. การนำทักษะกระบวนการเข้าสู่สถานการณ์การเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูสังคมศึกษา อาจทำได้กี่ลักษณะ อะไรบ้าง
8. ให้นักศึกษาทำแผนการสอนวิชาสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นทักษะกระบวนการ

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ ภัทรนาวิน. การสร้างชุดฝึกปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการมีส่วนร่วมในสังคมในด้าน “การเป็นสมาชิกที่มีประสิทธิภาพในกลุ่ม” สำหรับนักเรียนชั้น ม.8 โรงเรียนมัธยมศึกษาวัดมกุฏกษัตริย์ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532.
- ชอบ ลีซอ. “แนวการวิเคราะห์และการประเมินผลทักษะกระบวนการ” ทักษะกระบวนการ : แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. (อัครสำเนา), 2533.
- ทิวาพรรณ เหมือนโพธิ์. การสร้างและทดลองใช้แผนการสอนทักษะกระบวนการกับหน่วยบูรณาการโลกศึกษากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่อง “ประเทศเพื่อนบ้านในกลุ่มอาเซียน” ชั้น ป.5. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2536.
- นภาพร ภูทอง. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาเรื่อง “การคลังของรัฐบาลและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ” ด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนปกติของนักเรียน ม.5 โรงเรียนพิชัยรัตนาคาร จังหวัดระนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.
- นาคยา ปิลาธนนานนท์. การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยเน้นทักษะกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2535.
- นิสิตการสอนสังคมศึกษารุ่น 13. ทักษะกระบวนการ : แนวคิดใหม่ในการสอนสังคมศึกษา. ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อัครสำเนา), 2533.
- ประธานพร แจ่มเจริญทรัพย์. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เรื่องข่าวและเหตุการณ์ของนักเรียนชั้น ป.5 ระหว่างการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ 9 ชั้นกับการสอนปกติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มศว. ประสานมิตร, 2535.
- วิชากร, กรม กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว, 2535.
- _____ . ข้อคิดเบื้องต้นในการสอนการสอบที่เน้นกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: อรุณสภาลาดพร้าว, 2534.

- หลักสูตร...สู่การสอน. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2535.
- เอกสารสรุปผลการประชุมปฏิบัติการกำหนดลักษณะเฉพาะของข้อสอบที่วัด
กระบวนการ. สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2538.
- ศึกษานิเทศก์, หน่วย กรมสามัญศึกษา. คู่มือการพัฒนาการเรียนการสอนตามหลักสูตร 2533,
2535.
- ศุภลักษณ์ ภูมิพงษ์. การสร้างแผนการสอนทักษะกระบวนการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนรายวิชา ส 071 ท้องถิ่นของเรา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน
วัฒนานคร อำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2535.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างคุณภาพในการสอนวิชาพระพุทธศาสนานักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2. วิทยานิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- สงบ ลักษณะ. จากหลักสูตรสู่แผนการสอน. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2534.
- ===== การเพิ่มคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาหลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.
2533. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2533.
- สุรัฐ ศิลปอนันต์. เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย สุ
โขทัยธรรมาธิราช กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหมิตร, 2533.
- อาภรณ์ ศรีสนิท. การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้การสอนที่เน้นทักษะกระบวนการใน
วิชาสังคมศึกษา ส 504 เรื่อง “เศรษฐกิจประเทศไทยและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ”
ของนักเรียนชั้น ม.5 โรงเรียนวัดอินทาราม กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญา
โท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2537.